

Vai trò báo chí tham gia định hướng dư luận xã hội và một số thách thức trong thời đại truyền thông số

TS. DƯƠNG THỊ THU HƯƠNG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: duonghuongxhh@yahoo.com

Nhận ngày 2 tháng 12 năm 2025; chấp nhận đăng tháng 3 năm 2026.

Tóm tắt: Bài viết bàn về vai trò của báo chí tham gia định hướng dư luận xã hội (DLXH) trong bối cảnh hiện nay với sự bùng nổ của các kênh truyền thông mới, sự phát triển của công nghệ truyền thông số, công chúng thông minh. Bài viết cũng trao đổi cụ thể về những cách thức báo chí có thể tham gia định hướng DLXH như: cung cấp thông tin, khơi nguồn tạo dựng DLXH; báo chí tổ chức các “diễn đàn ngôn luận” dẫn dắt quá trình hình thành DLXH; duy trì dòng chảy thông tin chủ đạo liên tục và kịp thời góp phần định hướng DLXH. Trong bối cảnh truyền thông mới hiện nay, báo chí đối mặt với một số thách thức lớn và rất cần những định hướng giải pháp mang tính chiến lược góp phần giúp báo chí giữ vững vai trò tạo lập và duy trì dòng thông tin chủ đạo trong bối cảnh “bùng nổ” truyền thông, đa dạng nguồn tin, phương tiện, công nghệ truyền thông mới. Bên cạnh đó, báo chí cũng cần nhanh chóng áp dụng các công nghệ mới nhằm duy trì vai trò dòng thông tin chủ đạo trong định hướng DLXH trước “thuật toán” thao túng thông tin trên không gian mạng

Từ khóa: báo chí; dư luận xã hội; định hướng dư luận xã hội; truyền thông số.

Abstract: The article examines the importance of the press in shaping public opinion in the current context, characterized by the proliferation of new media channels, the advancement of digital communication technologies, and the emergence of increasingly informed and discerning audiences. It also discusses specific ways in which the press can contribute to guiding public opinion, including providing information and initiating the formation of public discourse; organizing “forums of public expression” to steer the development of public opinion; and maintaining a continuous and timely flow of mainstream information to help orient public opinion. In today’s evolving media landscape, the press faces several significant challenges and requires strategic solutions to sustain its role in establishing and maintaining the dominant flow of information amid the “explosion” of media, the diversification of information sources, and the rapid development of new communication technologies. At the same time, the press must promptly adopt emerging technologies to preserve its leading role in guiding public opinion in the face of algorithm-driven information manipulation in cyberspace.

Keywords: press; public opinion; public opinion guidance; digital communication.

1. Đặt vấn đề

Trong đời sống chính trị - xã hội hiện đại, dư luận xã hội (DLXH) ngày càng được chú trọng nghiên cứu và trở thành một yếu tố có ảnh hưởng sâu sắc đến quá trình hoạch định chính sách, tổ chức thực thi quyền lực và bảo đảm sự ổn định, phát triển bền vững của quốc gia. DLXH không chỉ

phản ánh tâm trạng, nhận thức, thái độ và lợi ích của các nhóm xã hội đối với các vấn đề công, mà còn tác động trực tiếp đến hành vi xã hội và niềm tin của công chúng đối với Đảng, Nhà nước và các thiết chế xã hội khác. Trong bối cảnh đó, báo chí - với tư cách là một phần quan trọng của thiết chế truyền thông càng cần phải phát huy vai trò then

chốt trong việc tham gia định hướng DLXH theo những giá trị tiên bộ, phù hợp với lợi ích quốc gia - dân tộc.

Đảng Cộng sản Việt Nam luôn nhất quán khẳng định vai trò đặc biệt quan trọng của báo chí trong công tác tư tưởng, lý luận và định hướng DLXH. Nghị quyết Trung ương 5 khóa X về công tác tư tưởng, lý luận và báo chí trước yêu cầu mới đã nhấn mạnh: báo chí là “vũ khí sắc bén trên mặt trận tư tưởng - văn hóa”, có nhiệm vụ “định hướng dư luận xã hội, tạo sự thống nhất trong Đảng và sự đồng thuận trong xã hội” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2007). Quan điểm này thể hiện nhận thức sâu sắc của Đảng về mối quan hệ hữu cơ giữa báo chí, dư luận xã hội và sự ổn định chính trị - xã hội. Nghị quyết số 35-NQ/TW của Bộ Chính trị (khóa XII) về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới đã chỉ rõ: báo chí, truyền thông là lực lượng quan trọng trong việc “chủ động cung cấp thông tin chính xác, kịp thời, định hướng nhận thức xã hội, củng cố niềm tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ” (Bộ Chính trị, 2018). Đây không chỉ là nhiệm vụ thông tin đơn thuần, mà còn là trách nhiệm chính trị - xã hội của báo chí cách mạng Việt Nam.

Đặt trong bối cảnh hiện nay với sự bùng nổ của các kênh truyền thông mới, sự phát triển mạnh mẽ của mạng xã hội (MXH) cùng với sự ra đời, phát triển công nghệ truyền thông số, trí tuệ nhân tạo đã đặt ra nhiều thách thức cho báo chí trong việc tạo dựng và duy trì dòng thông tin chủ đạo trong định hướng DLXH. Bài viết dưới đây bàn về vai trò định hướng DLXH của báo chí, đặc biệt là những thách thức của báo chí tham gia định hướng DLXH trong bối cảnh hiện nay.

2. Nội dung

2.1. Vai trò định hướng dư luận xã hội của báo chí hiện nay

DLXH về bản chất là những phán xét đánh giá của công chúng đối với những vấn đề quan trọng, liên quan mật thiết đến lợi ích của các nhóm xã hội khác nhau. Biểu hiện của DLXH là thái độ, phán xét đánh giá về một vấn đề, sự kiện, hiện tượng xã

hội cụ thể, có tầm quan trọng xã hội, có liên quan đến lợi ích của các nhóm xã hội khác nhau. Căn cứ để đưa ra phán xét đánh giá bao gồm: chuẩn mực xã hội, các quy định, pháp luật của từng xã hội tại từng thời điểm khác nhau. DLXH được hình thành thường thông qua một quá trình: cá nhân tiếp cận thông tin, hình thành quan điểm, ý kiến, phán xét cá nhân, tiếp đến là trao đổi, tương tác trong các nhóm xã hội, các ý kiến được va đập, tương tác với nhau thông qua cơ chế trao đổi liên tục, những ý kiến bất hợp lý sẽ dần được loại bỏ và giữ lại những ý kiến được xem là phù hợp (phù hợp với chuẩn mực xã hội, quy định pháp luật, nhận thức, trình độ xã hội tại một giai đoạn nhất định ...). (Duong Thị Thu Hương, 2023), (Lương Khắc Hiếu, 2014). Do vậy, cơ chế trao đổi, thảo luận được ví giống như “bộ lọc”, tham gia lọc và loại bỏ bớt thông tin “nhiều”, những ý kiến không phù hợp, giữ lại những gì được xem là “phù hợp” nhất về các mặt tại thời điểm hình thành. Cũng nhờ cơ chế trao đổi, thảo luận công khai, các nhóm tham gia trao đổi sẽ nhìn nhận được lợi ích của nhóm mình trong mối tương quan với lợi ích của các nhóm khác cũng như lợi ích chung của toàn xã hội, do vậy nó cũng góp phần điều hòa lợi ích xã hội. (Duong Thị Thu Hương, 2023), (Lương Khắc Hiếu, 2014), (Nguyễn Quý Thanh, 2011).

DLXH là một hiện tượng xã hội phức tạp, bản thân DLXH trong cấu trúc của nó bao gồm cả yếu tố cảm xúc, tình cảm và yếu tố lý trí. Sự phán xét, đánh giá của công chúng trong xã hội ban đầu có thể bị ảnh hưởng bởi cảm xúc, nhưng nếu có đủ thông tin chính xác, kịp thời, được định hướng đúng đắn, các cuộc tranh luận sẽ nhanh chóng vượt qua yếu tố cảm xúc nhất thời và đi vào chiều sâu lý trí, với những phán xét có căn cứ đáng tin cậy và có cơ sở hơn. Bên cạnh đó, quá trình hình thành DLXH có sự tham gia tác động, ảnh hưởng bởi rất nhiều yếu tố xã hội như: những yếu tố thuộc về chủ thể của DLXH (giới tính, độ tuổi hay trải nghiệm, trình độ học vấn, trình độ nhận thức xã hội, chính trị ...); yếu tố thuộc về đối tượng phản ánh, phán xét có liên quan nhiều hay ít, trực tiếp hay gián tiếp đến lợi ích của người dân, yếu tố thuộc về môi

trường văn hóa xã hội, tâm trạng xã hội ... Bên cạnh đó, truyền thông nói chung và báo chí nói riêng có vai trò quan trọng ảnh hưởng đến quá trình hình thành DLXH, tham gia vào quá trình định hướng DLXH (Dương Thị Thu Hương, 2023), (Lương Khắc Hiếu, 2014), (Nguyễn Quý Thanh, 2011).

Hiện tại ở Việt Nam có một số quan điểm về định hướng DLXH, trong đó có quan điểm phổ biến nhất được giới thiệu dưới đây:

Theo tác giả Nguyễn Đình Cầm (2003), định hướng DLXH được định nghĩa như sau: “*Định hướng DLXH là một quá trình tác động hợp quy luật vào diễn biến của nó nhằm xác định phương hướng đúng để hướng dẫn, thúc đẩy sự hình thành DLXH tích cực, có tính chất tự tưởng cao, khách quan, chân thực, tập trung thống nhất và có tác dụng giáo dục*” (Nguyễn Đình Cầm, 2003).

Bổ sung thêm quan điểm về định hướng DLXH, nhà nghiên cứu Lương Khắc Hiếu (2014) cho rằng, định hướng DLXH là “*quá trình xác định đúng đắn phương hướng cho dư luận, đồng thời tác động để hướng dẫn, thúc đẩy DLXH diễn ra theo là quá trình tự giác chứ không phải quá trình tự phát, mò mẫm*” (Lương Khắc Hiếu, 2014).

Từ quá trình nghiên cứu của tác giả kết hợp với nghiên cứu tổng hợp các quan điểm của các nhà nghiên cứu, tóm tắt một số lý do cần thiết phải định hướng DLXH như sau (Dương Thị Thu Hương, 2023), (Lương Khắc Hiếu, 2014), (Đỗ Chí Nghĩa, 2009).

Định hướng DLXH hướng công chúng tham gia thảo luận đúng trọng tâm, không chệch hướng và sai lệch với quan điểm, đường lối của Đảng, chủ trương chính sách lớn của Nhà nước, định hướng và chiến lược phát triển quốc gia.

Định hướng DLXH đúng đắn giúp xã hội nhanh chóng đi vào trọng tâm của thảo luận dựa trên quy định pháp luật, đạo đức, chuẩn mực xã hội đương thời, sớm lọc bỏ được những yếu tố nhiễu, giảm bớt yếu tố mang tính cảm xúc nhất thời và tăng cường yếu tố lý trí khi tham gia thảo luận, hình thành những luồng DLXH chính thức.

Định hướng DLXH tham gia thảo luận những vấn đề quan trọng, liên quan đến lợi ích thiết thực,

trước mắt cũng như lâu dài của các nhóm công chúng cũng như xã hội nói chung, tránh xa đà vào những vấn đề bề nổi, gây sock, gây mất thời gian của cộng đồng và cơ quan chức năng.

Định hướng DLXH góp phần dần loại bỏ dần những giá trị không còn hợp thời, hướng đến những giá trị xã hội được công nhận là giá trị tiến bộ, văn minh của thời đại.

Định hướng DLXH xã hội đúng đắn góp phần xoa dịu căng thẳng, xung đột xã hội, hướng DLXH đến những lợi ích chung, bên cạnh lợi ích trước mắt còn là lợi ích lâu dài, đồng thời chia sẻ lợi ích giữa các nhóm xã hội, các nhóm đạt lợi ích của mình trong mối quan hệ với lợi ích của các nhóm khác trong quá trình tham gia thảo luận đưa ra các phán xét, đánh giá.

Với những hiểu biết về định hướng DLXH như trên, báo chí có thể tham gia định hướng DLXH bằng các cách khác nhau, cụ thể:

Thứ nhất, báo chí đóng vai trò cung cấp thông tin nhanh, kịp thời, chính xác, khách quan góp phần khơi nguồn, tạo lập DLXH

DLXH chỉ xuất hiện khi có thông tin về vấn đề có tầm quan trọng xã hội, thu hút sự chú ý của các nhóm xã hội. Sẽ không có DLXH về những vấn đề không có thông tin. Bên cạnh đó, khi không có thông tin được chia sẻ trên các kênh thông tin chính thống trong đó báo chí đóng vai trò quan trọng sẽ là mảnh đất màu mỡ cho sự xuất hiện tin đồn.

Bên cạnh đó, thông tin được cung cấp kịp thời, liên tục cập nhật sẽ giúp DLXH đi đúng chiều hướng, đưa ra những thảo luận, đánh giá có chất lượng hơn, sát với thực tế, không bị nhiễu bởi tin đồn thiếu căn cứ hoặc tin chưa kiểm chứng, đồng thời cũng giúp quá trình hình thành DLXH được thông suốt, thu hút đông đảo các nhóm công chúng đưa ra ý kiến phán xét, đánh giá. Sự không kịp thời, thiếu vắng thông tin chính thức trong dòng chảy thông tin báo chí sẽ là cơ hội để các kênh thông tin không chính thức xuyên tạc sự thật, thổi phồng tin thiếu căn cứ (Phan Tân, 2015).

Thứ hai, báo chí đóng vai trò tạo dựng các “diễn đàn ngôn luận”, dẫn dắt quá trình hình thành DLXH đi đúng trọng tâm, có chiều sâu, thu

hút sự quan tâm chú ý của công luận.

Hầu hết các loại hình báo chí với thế mạnh riêng của mình có thể tạo dựng các diễn đàn ngôn luận với sự tham gia của đa dạng đại diện các bên liên quan cùng trực diện thảo luận, đối thoại về các vấn đề đang thu hút được sự chú ý của công chúng. Trong các loại hình báo chí, truyền hình có ưu điểm khá mạnh khi tham gia tổ chức các diễn đàn trực tiếp hoặc gián tiếp. Khách mời thường là chuyên gia am hiểu chuyên sâu về vấn đề, là những nhóm công chúng có lợi ích liên quan, là đại diện lãnh đạo các bộ ngành, cơ quan chức năng, quản lý, giám sát có liên quan. Các ý kiến sẽ được hỏi, đáp, thảo luận trực diện, các khúc mắc được đưa ra trao đổi, giải đáp, cung cấp thông tin, dữ liệu, bằng chứng khoa học tin cậy. Từ những bàn tròn thảo luận, những luồng DLXH chính sẽ hình thành và có khả năng dẫn dắt, định hướng DLXH tiếp tục thảo luận sâu hơn ở các nhóm với mức độ quan tâm khác nhau. Trao đổi thảo luận được xem là cơ chế chính cho quá trình hình thành, dẫn dắt DLXH. Qua trao đổi thảo luận từ các diễn đàn với thành viên tham gia là những người hiểu biết, những nhóm xã hội có liên quan mật thiết đến lợi ích vấn đề, sự kiện, hiện tượng đang diễn ra, diễn đàn ngôn luận trên báo chí được xem như là “bộ lọc” có khả năng lọc bỏ những tin đồn, những ý kiến không hợp lý, những cảm xúc cá nhân, tâm lý đám đông, đồng thời giữ lại được những quan điểm, ý kiến, định hướng được xem là tinh túy nhất, phù hợp nhất với chuẩn mực, văn hóa, đạo đức, trình độ nhận thức tại thời điểm hình thành DLXH. Diễn đàn thảo luận sâu, rộng vấn đề được DLXH quan tâm giúp tháo gỡ những “nút thắt” thông tin hay điểm nghẽn trong thảo luận ở các nhóm công chúng do thông tin, kiến thức, dữ liệu được cung cấp bổ sung, được giải thích, được đối thoại thông tin. Chất lượng và khả năng định hướng DLXH của các diễn đàn ngôn luận trên báo chí bên cạnh đó cũng phụ thuộc rất nhiều vào chất lượng và chiều sâu của thảo luận, sự phù hợp của khách mời, chuyên gia cũng như nguồn thông tin tin cậy được cung cấp. Ví dụ, VTV1 là kênh thường xuyên tổ chức các diễn đàn trao đổi những vấn đề được xã hội quan tâm. Cụ

thể, diễn đàn do Liên đoàn Thương mại và Công nghiệp Việt Nam - VCCI phối hợp với Đài Truyền hình Việt Nam - VTV xây dựng và thực hiện chương trình Diễn đàn 68, Số thứ 3 - Chủ đề: Khơi thông nguồn lực. (Thời gian phát sóng: lúc 21h00, tối thứ Bảy ngày 27/09/2025 trên kênh VTV1). Nội dung chính: Phân tích những khó khăn trong việc tiếp cận vốn, công nghệ và nguồn lực phát triển của doanh nghiệp tư nhân, đồng thời đề xuất các giải pháp và kiến nghị chính sách. Tham gia chương trình có sự góp mặt của các diễn giả: ông Đậu Anh Tuấn - Phó Tổng Thư ký, Trưởng Ban Pháp chế VCCI, Ông Nguyễn Trọng Khang - Chủ tịch HĐQT MK Group, ông Trần Hoài Nam - Phó TGD thường trực HDBank. Các khách mời đều là các chuyên gia trong lĩnh vực có liên quan, trao đổi trực diện về các vấn đề thực tế đặt ra cũng như khó khăn, thách thức ở các khía cạnh khác nhau (Diễn đàn 68, Số thứ 3). Thông qua các ý kiến trao đổi, thảo luận, doanh nghiệp và người dân hiểu hơn vấn đề, thông cảm chia sẻ với những khó khăn, cùng trao đổi, thảo luận tập trung vào những vấn đề trọng tâm cần tháo gỡ.

Thứ ba, khi báo chí làm tốt vai trò là dòng chảy thông tin chủ đạo thì thông tin đăng tải trên báo chí, các diễn đàn trao đổi trên báo chí không chỉ dừng lại ở phạm vi công chúng báo chí mà nó có khả năng lan tỏa rất lớn đến cộng đồng bởi MXH và các phương tiện truyền thông mới. Những thông tin nhanh, chính xác, kịp thời, liên tục và những diễn đàn ngôn luận có chất lượng nó sẽ vượt ra khỏi phạm vi các tờ báo, các chương trình truyền hình, được xem là “khung” thông tin chuẩn mực, có chất lượng, có độ tin cậy để các MXH, các phương tiện truyền thông mới đăng tải lại, tiếp tục thảo luận ở không gian xã hội rộng hơn, có sức lan tỏa mạnh mẽ hơn bởi MXH hay công nghệ truyền thông số. Ví dụ trong đợt mưa lũ miền trung, một số cá nhân đã lợi dụng MXH đăng tải nhiều video cắt ghép, sử dụng công nghệ AI tạo dựng, giả mạo cảnh kêu cứu, xuyên tạc sự thật, thổi phồng mức độ tàn khốc của cơn bão và việc người dân không được ứng cứu kịp thời. Đặc biệt ngày 21/11, MXH xuất hiện các tin “vỡ đập Am Chúa”, “vỡ đập Suối Dầu”, “Tin khẩn, người dân khu vực Chợ Ga, Nha Trang bắt

buộc phải di dời”, gây hoang mang trong trong bối cảnh người dân địa phương đang chịu ảnh hưởng nặng của mưa lũ. Công an xác định đây là thông tin sai sự thật, dễ gây hiểu nhầm, ảnh hưởng tới công tác phòng chống thiên tai và lực lượng đang ứng phó, khắc phục hậu quả mưa lũ. Ngay sau đó, Phòng An ninh mạng và Phòng chống tội phạm sử dụng công nghệ cao (Công an Khánh Hòa) đã làm việc với hai chủ tài khoản cùng trú huyện Cam Lâm. Họ thừa nhận hành vi vi phạm, gỡ bài, đăng đính chính và cam kết không tái phạm. Đồng thời với hành vi xử phạt, các tờ báo cũng đăng tải thông tin sai sự thật đang lan truyền trên MXH (Nhật Vy, 2025). Không dừng lại ở đó, các trang MXH chính thức cũng dẫn lại thông tin các báo chính thống đã đăng tải. Ví dụ trang Facebook của bộ công an đã đăng tải lại, với bài viết đầy đủ ở đường link, đồng thời đưa tiêu đề ngắn gọn: “Công an tỉnh Khánh Hòa làm việc với 02 cá nhân có hành vi đăng tải, chia sẻ thông tin sai sự thật về tình hình mưa lũ”. Chia sẻ thông tin trên MXH của bộ Công an nhận được hơn 4 ngàn lượt quan tâm, 225 bình luận, đặc biệt 304 lượt chia sẻ, bao gồm những người có uy tín trong cộng đồng mạng, và từ đó thông tin đến nhiều người, tiếp tục nhiều người chia sẻ thông tin, trở thành dòng thông tin chủ đạo, dè bẹp được tin đồn, thông tin thiếu căn cứ.

Ngược lại, trong bối cảnh trên, nếu báo chí chậm chễ trong vai trò cung cấp thông tin, đánh mất vai trò chủ đạo của dòng chảy thông tin trên các không gian truyền thông, khi đó những dòng chảy thông tin không chính thức, không đáng tin cậy với khả năng áp dụng công nghệ truyền thông mới, những thuật toán “thao túng” năng lực thông tin của công chúng sẽ chiếm lĩnh các không gian thông tin, từ đó báo chí có thể mất dần khả năng định hướng DLXH. Bên cạnh đó, các tờ báo cũng liên tục cập nhật thông tin về tình hình bão lũ chính xác, nhanh, kịp thời, kèm theo các clip thực tế tại địa phương để đáp ứng nhu cầu được biết “sự thật” sống động tại địa bàn xảy ra lũ lụt, ví dụ như bài viết: “Phó Thủ tướng Hồ Quốc Dũng kiểm tra công tác ứng phó khẩn cấp mưa lũ tại Khánh Hòa” đăng tải trên báo Điện tử chính phủ (baohinhphu.vn)

Thông tin bài báo được dẫn lại trên MXH chính thức “Thông tin chính phủ” đã thu hút hơn 20,9 ngàn lượt quan tâm, 1,4 ngàn lượt chia sẻ lại trên các trang thông tin của công chúng, trong đó có nhiều người nổi tiếng có nhiều người theo dõi, và tiếp tục chia sẻ trên các nền tảng MXH khác, tạo dòng chảy thông tin chủ đạo thu hút công chúng quan tâm đến thông tin chính thức thay vì để khoảng trống thông tin cho sự xuất hiện của tin giả. Với dòng chảy thông tin về tình hình mưa lũ được duy trì vững chắc trên báo chí chính thống, không những nó góp phần dập tắt tin đồn mà còn có khả năng lan tỏa rộng rãi thông qua các phương tiện truyền thông mới, MXH, góp phần tạo dựng “khung thông tin” vững chắc tham gia vào quá trình định hướng DLXH.

2.2. Những thách thức báo chí tham gia định hướng dư luận xã hội trong thời đại số

Báo chí đối mặt với những thách thức lớn khi tham gia định hướng DLXH trong bối cảnh truyền thông hiện nay cả công chúng truyền thông, kênh truyền thông, công nghệ truyền thông đều có những thay đổi vượt bậc. Có thể tóm tắt một số những đặc điểm, bối cảnh mới hiện nay như sau: (Trần Quang Diệu, 2023), (Trương Thị Kiên, 2025).

Sự bùng nổ công nghệ, đa dạng kênh truyền thông, loại hình truyền thông, đặc biệt là bùng nổ và phổ biến của các MXH khiến thông tin được cung cấp bởi nhiều nguồn hơn, đa dạng các dòng chảy thông tin trên không gian để công chúng lựa chọn, tiếp cận.

Sự đa dạng các luồng thông tin, nguồn thông tin được truyền tải, chia sẻ trên không gian công cộng, bao gồm cả các nguồn thông tin chính thức và không chính thức, báo chí, truyền thông đại chúng, các nền tảng MXH ...

Sự thay đổi của công chúng: công chúng hiện đại có rất nhiều đặc điểm mới so với công chúng truyền thống, thậm chí những thế hệ công chúng mới được gọi tên là “người sử dụng” thông tin bởi họ được tăng cường vai trò và năng lực truyền thông, họ có sự chủ động trong tiếp nhận, lựa chọn thông tin, họ có phương tiện tiếp cận thông tin được cá nhân hóa, họ đồng thời có thể trở thành “nguồn

phát” thông tin ...

Các thể lực thù địch không ngừng chống phá trên không gian mạng, làm nhiễu loạn thông tin, ảnh hưởng đến tiếp cận thông tin chính thống của người dân, gây hoang mang, nghi ngờ, mất niềm tin xã hội.

Các cơ quan báo chí, truyền thông đang trong quá trình ổn định sau sắp xếp nhưng phải đổi mới trực diện với yêu cầu đổi mới toàn diện và nhanh chóng ứng dụng công nghệ mới để đáp ứng nhu cầu thực tiễn.

Trong bối cảnh trên, để duy trì vai trò cơ bản và then chốt, giữ vị trí chủ đạo tham gia định hướng DLXH, tác giả cho rằng, báo chí đứng trước hai thách thức cơ bản sau đây:

Thứ nhất, báo chí trước thách thức giữ vững vai trò tạo lập và duy trì dòng thông tin chủ đạo định hướng DLXH trong bối cảnh “bùng nổ” truyền thông, đa dạng nguồn tin, phương tiện, công nghệ truyền thông mới và công chúng truyền thông “thông minh”:

Khi chưa có sự ra đời của MXH, công nghệ truyền thông số, báo chí không gặp quá nhiều khó khăn trong việc tạo lập và duy trì vai trò chủ đạo cung cấp thông tin đến công chúng, định hướng DLXH vì báo chí, truyền thông đại chúng là nguồn thông tin chính cung cấp đến người dân hàng ngày, hàng giờ. Báo chí trong bối cảnh trước đây được xem là dòng chảy thông tin chủ đạo, là nơi cung cấp thông tin cơ bản đến công chúng, do vậy thường được nhắc đến với vai trò then chốt trong việc định hướng DLXH mà gần như không có quá nhiều sự cạnh tranh từ nguồn thông tin nào khác: truyền thông như thế nào sẽ đem lại hiệu quả thông tin và có thể dự đoán được DLXH thông qua tần suất, mức độ truyền tải thông tin cũng như nội dung thông tin được cung cấp. Những nhận định này thực tế đã được Walter Lippmann trình bày trong tác phẩm kinh điển *Public Opinion* (1922), mở đầu bằng chương “Thế giới bên ngoài và những bức tranh trong đầu chúng ta” (14). Như ông chỉ ra, tin tức báo chí là nguồn chủ yếu tạo nên những “bức tranh trong đầu công chúng” về thế giới rộng lớn của các vấn đề một thế giới mà đối với đa số người

dân họ không phải là người chứng kiến trực tiếp, họ biết thông qua sự mô tả, cung cấp thông tin từ báo chí (Trương Thị Kiên, 2025). Nếu báo chí làm tốt chức năng của mình: đưa thông tin nhanh, kịp thời, chính xác, khách quan đến với công chúng, công chúng sẽ được tiếp nhận thông tin phù hợp, nâng cao nhận thức, hình thành thái độ, tình cảm phù hợp và đây chính là cơ sở để hình thành DLXH về những vấn đề có tầm quan trọng, thu hút sự quan tâm của xã hội. Với dòng chảy thông tin “tuyến tính” từ nguồn phát là các cơ quan báo chí, truyền thông, việc thực hiện vai trò định hướng DLXH của báo chí không quá nhiều thách thức vì chủ yếu trong phạm vi các cơ quan báo chí có thể điều chỉnh được thông qua một số cách thức như: xác định những thông tin ưu tiên cần cung cấp, tần suất mức độ thường xuyên đăng tải thông tin, mức độ khai thác thông tin, vị trí, thời lượng đăng tải thông tin ...

Trong bối cảnh hiện nay, với sự cạnh tranh của MXH, sự tham gia của các công nghệ, phương tiện truyền thông mới, báo chí không còn là phương tiện chính yếu hay duy nhất tham gia vào dòng chảy thông tin trong xã hội mà chịu sự cạnh tranh về nguồn thông tin và sự đa dạng thông tin rất lớn. Trong bối cảnh truyền thông mới, thông tin sẽ được chia sẻ liên tục, đa dạng, nhiều chiều từ rất nhiều nguồn: báo chí, MXH, các kênh truyền thông mới, KOLs, các cá nhân sử dụng MXH và những người có sức ảnh hưởng trong cộng đồng Công chúng hiện đại không còn đơn giản là người “tiếp nhận” những gì được cung cấp như trước đây mà là họ được xem là “chủ thể” trong không gian đa dạng thông tin liên tục được chia sẻ: họ có quyền lựa chọn thông tin sẽ “tiêu thụ”, lựa chọn kênh thông tin tiếp nhận vào thời điểm phù hợp, cá nhân hóa việc sử dụng các phương tiện tiếp nhận thông tin. Họ cũng không đơn giản là người tiếp nhận thông tin mà đồng thời có thể tham gia sản xuất, sáng tạo nội dung, bình luận, chia sẻ thông tin trên nhiều không gian truyền thông khác nhau. Với sự phức tạp của không gian truyền thông mới và công chúng truyền thông trong bối cảnh mới, báo chí phải đủ sức cạnh tranh để giữ được vai trò là dòng thông tin chủ đạo, không bị nhấn chìm bởi các dòng

chảy thông tin mạnh mẽ khác, đồng thời vẫn làm tốt chức năng “định hướng DLXH” là một thách thức rất lớn đối với báo chí trong bối cảnh hiện nay.

Để giữ vững được vai trò là dòng thông tin chủ đạo, chính thống, đáng tin cậy, đáp ứng nhu cầu của công chúng trong bối cảnh mới, thông tin trên báo chí không chỉ cần phải kịp thời, nhanh, chính xác, thường xuyên cập nhật mà còn cần phải giữ vững uy tín, đổi mới sáng tạo hình thức trình bày, ứng dụng công nghệ hiện đại, truyền thông số và truyền thông trên đa nền tảng. Những yêu cầu mới này đòi hỏi các cơ quan báo chí phải đổi mới toàn diện, kịp thời và liên tục.

Thứ hai, thách thức đổi mới, ứng dụng công nghệ truyền thông mới, trí tuệ nhân tạo nhằm duy trì vai trò chủ đạo định hướng DLXH trước “thuật toán” thao túng thông tin trên không gian mạng.

Trong thời đại truyền thông số, công nghệ, trí tuệ nhân tạo và những “thuật toán” ưu tiên thông tin trên không gian MXH có ảnh hưởng rất lớn, thậm chí có ý kiến cho rằng nó có khả năng phá vỡ những nỗ lực của báo chí trở thành dòng thông tin chủ đạo và tin cậy, có khả năng dẫn dắt DLXH, dẫn dắt sự tiến bộ xã hội nếu báo chí không kịp thời nghiên cứu và nâng cấp kỹ thuật và công nghệ truyền thông. Với lý thuyết gác cổng thông tin, báo chí trước đây được xem là các cổng thông tin đa tầng tạo bộ lọc thông tin truyền tải đến công chúng. Bộ lọc đó bao gồm: năng lực, chuyên môn, nghiệp vụ, phẩm chất đạo đức, chính trị của phóng viên, biên tập viên và cao nhất là đội ngũ lãnh đạo, tổng biên tập tham gia vào quá trình xây dựng kế hoạch, kiểm duyệt thông tin, định hướng các tuyển bài, chuyên mục, những ưu tiên dòng chảy thông tin... Tuy nhiên, trong bối cảnh truyền thông mới, “người gác cổng thông tin” mới xuất hiện và được xem là có quyền lực góp phần quan trọng quyết định khả năng thông tin đến được với công chúng là những “thuật toán” ưu tiên dòng chảy thông tin (Trương Thị Kiên, 2025). Công nghệ và thuật toán trên môi trường số cũng tham gia “thao túng” các dòng chảy thông tin, gợi ý, dẫn dắt họ đến với những thông tin có thể là những thông tin độc hại

với tần suất và mức độ cao, khiến họ trở nên mất năng lực kiểm soát: thông tin chưa kiểm chứng, thông tin độc hại (có chứa đựng nội dung bạo lực, kích động, thiếu lành mạnh, lệch lạc, thông tin sai lệch từ thế lực thù địch...). Những thông tin thiếu kỹ, gây tò mò càng được cộng đồng quan tâm lại càng có xu hướng xuất hiện phổ biến, tràn lan, hiện diện sẵn có ngay trong tầm mắt người sử dụng. Để kiểm soát được tình trạng này, một mặt rất cần sự vào cuộc của cơ quan chức năng bảo vệ và kiểm soát an toàn thông tin trên không gian mạng, mặt khác nó cũng cho thấy báo chí muốn duy trì vai trò dẫn dắt, định hướng thông tin cũng rất cần nâng cấp kỹ thuật, áp dụng công nghệ tiếp cận được công chúng, giữ vai trò chủ đạo, dẫn dắt họ đến với dòng thông tin chính thống, tin cậy. Bên cạnh đó, báo chí đa nền tảng, công nghệ, trí tuệ nhân tạo cũng sẽ hỗ trợ báo chí cũng sẽ nâng cấp khả năng cạnh tranh với những thuật toán của MXH, tăng cường khả năng hiện diện, sẵn có, xuyên thấu của thông tin báo chí trên các nền tảng, MXH vốn dĩ rất phổ biến và trở thành không gian sống không thể thiếu của nhiều tầng lớp công chúng hiện nay.

3. Kết luận, khuyến nghị

Bài viết đã phân tích tầm quan trọng, vai trò định hướng DLXH xã hội của báo chí cũng như nêu lên những cách thức báo chí có thể tham gia định hướng DLXH. Bên cạnh đó, bài viết cũng phân tích những thách thức báo chí tham gia định hướng DLXH trong bối cảnh mới hiện nay với sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ truyền thông hiện đại, sự xuất hiện đa dạng nền tảng truyền thông, công nghệ truyền thông mới và chiếm lĩnh không gian truyền thông của các MXH.

Để đảm nhận tốt một trong những chức năng quan trọng, then chốt nhất của báo chí là định hướng DLXH, điều kiện cần là báo chí cần củng cố, duy trì được vai trò dẫn dắt, trở thành dòng thông tin chủ đạo trong các không gian truyền thông, bao gồm cả không gian MXH. Giữa sự ngốn ngạp và phức tạp của các nền tảng truyền thông, báo chí hơn bất kỳ phương tiện nào khác, cần trở thành nơi đặt niềm tin của công chúng. Giữa các nguồn thông tin đa chiều, thậm chí trái chiều, báo

chí cần tạo dựng vị thế vững chắc để công chúng tin tưởng và coi báo chí như một nơi để kiểm chứng sự thật. Để thực hiện tốt vai trò, nhiệm vụ then chốt nói trên, một số định hướng giải pháp cần ưu tiên thực hiện như sau:

Tiếp tục giữ vững định hướng về chức năng, nhiệm vụ, sứ mệnh chính trị xã hội của báo chí cách mạng, không chạy theo thông tin bề nổi, thông tin theo thị hiếu thị trường (giật tít, câu view) để cạnh tranh với MXH mà cần chú trọng đến định hướng chính trị, chiều sâu thông tin, tính khách quan, chân thực đa chiều của thông tin.

Kịp thời vào cuộc và sớm tham gia định hướng DLXH với những vụ việc có khả năng thu hút sự quan tâm lớn và ảnh hưởng sâu rộng đến xã hội: xác định quy mô, mức độ có khả năng ảnh hưởng đến sự quan tâm của xã hội, từ đó sớm đưa ra quy trình hay phương pháp định hướng DLXH nhằm tránh nguy cơ vấn đề có khả năng gây xung đột, bất ổn xã hội đối với những vấn đề có tầm quan trọng xã hội, dễ gây xung đột xã hội.

Đổi mới báo chí theo hướng tòa soạn thông minh, kết hợp đa nền tảng báo chí để tăng độ xuyên thấu và khả năng hiện diện, chiếm lĩnh thông tin báo chí trên đa nền tảng. Ở các nền tảng, các không gian, báo chí cần được xem là trụ cột, tạo dựng được “trục thông tin chính”, đủ mạnh để giữ dòng chảy thông tin chủ đạo dẫn dắt, định hướng DLXH.

Áp dụng công nghệ truyền thông, trí tuệ nhân tạo nhằm tăng sự hiện diện của các bài viết, nội dung quan trọng trên các nền tảng, dòng chảy thông tin khác nhau, bao gồm cả trực tuyến và trực tiếp. Bên cạnh đó, cần nhắc nghiên cứu sử dụng dữ liệu lớn trong phân tích, nghiên cứu nhu cầu công chúng, đưa ra những gợi ý nội dung vừa đáp ứng nhu cầu công chúng, vừa giữ được vai trò chủ đạo định hướng DLXH với sự hỗ trợ của chính sách kết hợp với hỗ trợ của công nghệ thay vì phải tự “xoay sở” trong muôn vàn nền tảng, thị trường thông tin bị bóp méo bởi thuật toán và luật chơi được định hình bởi các nền tảng xuyên biên giới. Với sự hỗ trợ của chính sách, công nghệ, dòng chảy báo chí trên không gian MXH cần trở thành một dòng chảy chủ đạo, dẫn dắt, chi phối thông tin thay vì là một

phần thông tin “phụ trợ” dưới dạng phiên bản bổ sung trên nền tảng trực tuyến như hiện nay./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Safran Safar Almakaty. (2024). *Agenda Setting Theory in The Age of Digital Media*, Evolutionary Studies in Imaginative Culture (ESIC), Vol. 8, No. 2.
2. Bộ Chính trị. (2018). *Nghị quyết số 35-NQ/TW về tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đấu tranh phản bác các quan điểm sai trái, thù địch trong tình hình mới*, Hà Nội.
3. Nguyễn Đình Cẩm. (2003). *Những vấn đề tâm lý xã hội trong sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.16.
4. Trần Quang Diệu. (2023). *Công chúng truyền thông trong bối cảnh truyền thông số*. Tạp chí lý luận chính trị (tạp chí điện tử), tại trang: <https://lyluanchinhtri.vn/cong-chung-truyen-thong-trong-boi-can-h-truyen-thong-so-o-viet-nam-2086.html>.
5. Diễn đàn 68, Số thứ 3, chủ đề: Khoi thông nguồn lực (trên VTV1), nguồn tại trang: <https://vwec.com.vn/moi-don-xem-dien-dan-68-so-thu-3-chu-de-khoi-thong-nguon-luc-tren-kenh-vtv1/>, tra cứu ngày 5/12/2025.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam. (2007). *Nghị quyết Trung ương 5 khóa X về công tác tư tưởng, lý luận và báo chí trước yêu cầu mới*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
7. Lương Khắc Hiếu, (2014). *Nghiên cứu và định hướng dư luận xã hội*, Nhà xuất bản lý luận chính trị.
8. Dương Thị Thu Hương (2023), *Nghiên cứu dư luận xã hội*, Nxb Thông tin và truyền thông.
9. Gia Huy. (2025). *Phó Thủ tướng Hồ Quốc Dũng kiểm tra công tác ứng phó khẩn cấp mưa lũ tại Khánh Hòa*, Báo điện tử Chính phủ, tại trang: <https://baochinhphu.vn/pho-thu-tuong-ho-quoc-dung-kiem-tra-cong-tac-ung-pho-khan-cap-mua-lu-tai-khanh-hoa-102251120142316912.htm>, tra cứu ngày 2/12/2025.
10. Trương Thị Kiên. (2025). *Những yêu cầu và nguyên tắc phát triển báo chí - truyền thông trong kỷ nguyên mới*.
11. Walter Lippmann. (1922). *Public Opinion* (New York: Harcourt, Brace, 1922).
12. Đỗ Chí Nghĩa (2009), *Vai trò báo chí trong định hướng DLXH, LATS truyền thông đại chúng*. Học viện Báo chí và Tuyên truyền.
13. Phan Tân. (2015). *Vấn đề tin đồn trong nghiên cứu dư luận xã hội: Gợi mở hướng ứng xử vì tin đồn trong tình hình hiện nay*, Tạp chí khoa học xã hội, số 4 (200), 2015.
14. Nguyễn Quý Thanh. (2011). *Xã hội học về Dư luận xã hội*, Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội.
15. Nhật Vy. (2025). *Bộ Công an cảnh báo tin giả AI xuyên tạc về mưa lũ miền Trung*. tại trang: <https://vnexpress.net/bo-cong-an-can-h-bao-tin-gia-ai-xuyen-tac-ve-mua-lu-mien-trung-4984166.html>, tra cứu ngày 11/12/2025.